

Motion till riksdagen 2006/07:Kr213

av **Magdalena Andersson (m)**

Visingsö som världsarv

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att Visingsö bör upptas på världsarvslistan.

Legenden

I urminnes tider levde det många jättar i Vätternbygden. En av dem hette Vist och bodde i ett högt berg vid östra stranden av Vättern. Berget kallas än idag för Vistakulle. Så hände det sig en dag, att Vist och Vista (jättens gumma) blev inbjudna till bröllop hos sina släktingar på Kinnekulle i Västergötland.

Hemvägen från kalaset blev besvärlig för Vista. Hon orkade inte som på ditvägen ta ett hopp över Vättern. Hennes omtänksamme man fann dock på råd. Han drog upp en grästorva ur marken och kastade i sjön. Sedan kunde gumman Vista kliva på grästorvan och torrskodd komma över Vättern till Vistakulle.

Den plats där Vist ryckte upp torvan vattenfylldes och där finns ännu idag sjön Unden. Jordtorvan ligger fortfarande kvar i Vättern och blev med tiden en mycket vacker ö – Visingsö.

En staty av jätten Vist med sin tuva står nu på östra stranden i Huskvarna och syns tydligt när man åker förbi på E4: an.

Historien

Visingsö, med sin bördiga jordmån och sitt ypperliga läge, har i alla tider varit en attraktiv plats. Tidigt efter att inlandsisen dragit sig tillbaka och öns höjt sig över havsytan - Vättern var en del av det väldiga Yoldiahavet som bildades när isen drog sig tillbaka - steg de första människorna iland. På ön

Fel! Okänt namn på

finns flera stora gravfält, som använts fram till vikingatidens slut. Fynd finns från såväl sten- som bronsåldern och från yngre järnåldern. Det finns flintyxor från äldre stenåldern och hällkistor från yngre stenåldern. De allra flesta fornlämningarna stammar emellertid från järnåldern. Det finns också spår efter ett långhus från tiden runt Kristi födelse, d v s förromersk järnålder. Det finns dessutom fornlämningar ifrån den yngre järnåldern, d v s vikingatiden. De många fynden från den yngre järnåldern vittnar om att här fanns ett blomstrande ösamhälle, jämförbart med exempelvis Birka och Gamla Uppsala.

Visingsö borg på Näs är Sveriges äldsta kungaborg. Slottet uppfördes i mitten av 1100-talet för att tjäna som ett ointagbart fäste under fejderna mellan de Sverkerska och Erikska ätterna. Här avled flera av de tidiga kungarna, bl a Magnus Ladulås. Slottet omtalas t o m i de isländska sagorna ”Visingsö och dess ansenliga slott, där konungen förvarar sina dyrbarheter, är den starkaste punkten i riket”.

Redan på medeltiden lagstadsrades om ensamrätt för Kronan att disponera alla landets ekar. Man behövde ek för att bygga skepp. När rikets centrum flyttades till den nygrundade huvudstaden Stockholm behöll Kronan stora jordegendomar på ön. Med dessa som grund bildades trehundra år senare det Braheska grevskapet Visingsborg och som inledde öns nästa storhetstid.

För att säkra tillgången på ekvirke till flottan gjordes den stora ekplanteeringen på Visingsö på 1830-talet. Visingsö Ekskog är idag Sveriges största samlade ektillgång.

Under Karl XII: s tid - mellan åren 1716 och 1718 - hyste Visingsborgs slott uppåt 2 000 krigsfångar, den större delen av dem var ryssar, många av dem avled under vistelsen av svält och umbäranden och begravdes på den s.k. rysskyrkogården ett par kilometer in på ön.

Näs slott brann ned 1318 och idag finns delar av ruinen kvar. Visingsborgs slott är numer en vacker ruin på ön. Kvar finns Brahekyrkan. Den är byggd på medeltida grund, men fick på 1600-talet det utseende den har idag. Kyrkan var då slottskyrka till Visingsborgs slott. Under Per Brahe d y:s tid fylldes kyrkan med konstföremål från olika delar av Europa och blev slutligen en tidstypisk blandning av gudshus, släktminnestempel och konstmuseum. Den är också rikligt smyckad med målningar, silverföremål och träsniderier.

Slutsats

Sverige har undertecknat Unescos konvention till skydd för världens natur- och kulturarv – världsarvskonventionen. De vanligaste kriterierna när ett objekt förs upp på världsarvslistan är att det omfattar antingen viktiga kulturella eller biologiska värden. Objektet bör dessutom i någon mening vara avgränsat.

Visingsö är ett omistligt arv, inte bara av småländsk utan även av svensk kulturhistoria. Den rika förekomsten av både natur- och kulturobjekt kvalificerar ön till att föras upp på Unescos världsarvslista.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 24 oktober 2006

Magdalena Andersson (m)